

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Candidatus Abbreuiatus Jurisprudentiae Sacrae, Hoc Est,
Juris Canonici, Secundum Gregorii Papae IX. Libros V.
Decretalium Explanati Summa, Seu Compendium**

Pichler, Vitus

Augustae Vindel., 1733

Titulus XIX. De Probationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63440](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63440)

debito, vel quitantia, non requiritur expressio
causæ. 2. si est facta præsentem Adversario, & simul
cum expressione causæ. 3. si fuit jurata. 4. si ge-
minata, seu bis facta. 5. si cedit in favorem causæ
piæ. 6. si facta in publico, seu coram majori parte
populi. 7. si à moribundo cum expressione causæ.
In Criminalibus, si adjuvetur aliis adminiculis,
potest quidem plenè probare, non verò in ordine
ad pœnam ordinariam. DD. passim.

TITULUS XIX.

De Probationibus.

SUMMARIUM.

1. *Quid sit Probatio, & quibus modis fiat.*
2. *Alia dicitur plena, alia non plena, vel semiplena.*
3. *Qualis debeat esse probatio, & quæ ex contrariis sit efficacior.*
4. *Probare regulariter tenetur Actor, & qui aliquid affirmat.*
5. *Quandoque etiam negans suam negativam.*
6. *Ocularis inspectio ritè facta probat plenissimè.*
7. 8. *Quid sit Fama, & Rumor: quid probent.*

Probare hoc loco & in genere nihil est aliud, quam de re dubia alicui fidem facere per adducta argumenta, seu rei intrinseca & ex visceribus causæ desumpta, seu extrinseca, uti sunt testes, tabulæ &c. c. 3. & l. 13. ff. h. t. Unde probatio definitur esse *ostensio rei dubia vel controversæ per legitimos modos facta*, ut nimirum constet de rei veritate, non quidem necessariò

Pars I.

Ee

quoad

quoad rem ipsam in se. sed quoad modum: sed per duos testes constat satis, etiam in Judicio, de veritate, licet testes subornati à parte rei falsum dederint testimonium. *Modi* autem seu species probationis sunt *Testes: Instrumenta* seu scripturæ vel tabulæ: *Præsumptio: Juramentum* (de quibus agent. 4. tituli subsequentes) *Fama & Inspectio ocularis, Augenschein* / de quibus, cum alius non exstet locus proprius, hic aliqua traderentur: dicitur quidem res probari etiam per *evidentiam rei*, & per *confessionem propriam*, sed strictè loquendo non sunt probationes; nam quæ sunt evidentia seu notoria, per se constant, & solum allegantur, imò, etsi non allegentur, à Judice attendi debent: confessio autem propria, de qua in *tit. preced.* est potius relevatio ab onere probandi, quam probatio, & inducit notorium. Cæterum sub probationem cadunt ea, quæ sunt *Facti*, non quæ *Juris* sunt: siquidem *Jura* censentur esse aliunde jam nota Judici ac certa, nisi nempe existentia ipsius *Juris* vocetur in dubium. Interim tamen *allegationes Jurium*, quibus instruitur Judex ad ferendam sententiam, passim referuntur inter probationes, & ut tales adducuntur.

2. Probatio dividitur in *plenam & non plenam*. Illa facit plenam fidem, seu moralem certitudinem parit, ita ut, si in Judicio afferatur, Judex sententiam definitivam pro probante possit ferre, imò & debeat. *can. 4. caus. 3. q. 7. l. 6. §. 1. ff. de offic. Pras.* qualem faciunt duo testes omni exceptione majores, instrumentum publicum, vel authenticum, præsumptio *Juris & de Jure &c.* *Non-plena* parit tantum opinionem, nec regula-

riter

riter sufficit, ut ex illa Judex ferre possit sententiam, qualem facit unus testis, instrumentum vel scriptura privata, præsumptio probabilis, fama &c. Hæc habet suos gradus; alia enim dicitur *semiplena*, quæ facit mediam quasi fidem; & unâ cum alia semiplena integram seu plenam conciliat; uti unius testis depositio cum juramento suppletorio, vel cum fama, in causis Civilibus, text. & DD. in *c. 27. de testib. & c. 13. ac l. 5. C. h. t.* alia *plus-quàm semiplena*, v. g. depositio unius testis valde excellentis, quæ, si conjungatur cum alio adminiculo de se non apto ad semiplenè probandum, uti est testis non omni exceptione major, hujus defectum supplere, & ferè, vel omnino plenam probationem efficere potest: alia *minus-quàm semiplena*, qualem facit præsumptio levior, & talis non sufficit, ut delatò juramentò suppletoriò plenam constituat probationem. Qualem gradum attingat allata in Judicio probatio non-plena, pertinet arbitrari ad Judicem. *Objic. 1.* si Actor deficiat in probatione, Reus est absolvendus. *c. fm. s. sanè. de Jurejur. l. 4. C. de Edendo.* sed actor deficit in probatione, quotiescunque non plenè probat; ergo quotiescunque Actor non plenè probat, Reus est absolvendus; ergo vel nulla datur semiplena probatio, vel saltem non attenditur, & inutilis est. 2. duo imperfecta non faciunt unum perfectum. *arg. can. 14. d. 23.* ergo nec duæ semiplenæ probationes. *R. ad 1. dist. Ma.* si ita deficiat, ut nec plenè, nec semiplenè probet suam intentionem, non supplendo defectum unius probationis per aliam semiplenam, v. g. per juramentum, confessionem

Rei extrajudicialem, præsumptionem probabilem transeat, & regulariter, non semper verum est; quia probatio semiplena subinde sufficit ad ferendam sententiam, uti in rebus levibus, faciliis antiquis, & quando agitur de vitando peccato, v.g. si semiplenè probatum est impedimentum inter contrahere volentes matrimonium: item in causis criminalibus sufficit ad instituendam inquisitionem, incarcerationem &c. Si semiplenam fulciant per aliam semiplenam. *N. Ma. Ad 2. dist. Conf.* nisi tendant ad eundem finem, & singule habeant vim semiplenæ probationis. *C. Conf. lib. 1. c. 1. N. Conf.* In *d. can.* sermo est de Sacramentis, quæ conficiuntur à duobus, quorum unus ponit materiam, & alter formam: quod utique non fit validè: sed non est ad rem.

- 3 Dico I. Probatio, ex qua ferri possit ac debeat sententia, debet esse clara. *c. 8. h. t.* & regulariter plena, & concludens vel convincens. *l. 9. C. de Judic. & Matth. 18.* ibi: *in ore duorum vel trium testium stat omne verbum.* In Criminalibus verò, ubi agitur de vita & membris, luce meridiana clarior. *l. fin. C. h. t.* Cæterùm probatio plenior & efficacior vincit contrariam minùs plenam & fortem. per *c. 9. §. fin. h. t.* ita ut obtineat causam, qui meliùs probat. *l. 21. §. 3. ff. de testib.* Quænam ergo, si utraque Pars litigans afferat pro se probationem, censenda est efficacior & victrix? *R.* 1. quæ fit per evidentiam facti, vel per aspectum ocularem. 2. quæ fit per rei veritatem, præfertur alteri, quæ fit per conjecturas, præsumptiones, juramentum. 3. quæ est favorabilior, ut quæ excludit peccatum. Si verò probationes omnino

æqua

æquales, & inter se contrariæ afferantur utrinque, ad invicem conquassantur & neutris standum: interim tamen favendum est Reo, aut possessori. *c. 11. & 65. de R. I. in 6.* nisi Actor habeat causam in Jure *favorabilem*, quales sunt quatuor, Matrimonii, Testamenti, Dotis, Libertatis; tunc enim pronuntiandum est pro causa *favorabili*. *c. fin. de Sent. & rejud. c. 3. h. t.*

Dico 2. Onus probandi regulariter incumbit ⁴ Actori. Ratio, quia probare debet, qui aliquid affirmat in præjudicium alterius, non qui negat. *l. 2. & 19. ff. l. 1. 8. 23. C. h. t.* Sed Actor aliquid affirmat in præjudicium Rei, & Reus negat ordinariè: ergo. Dixi, *regulariter*; nam 1. Reus probare tenetur exceptionem affirmativam, qua nimirum aliquid vel formaliter vel virtualiter affirmat, dicendo v.g. se jam solvisse, quod petitur, se præscripsisse, testatorem non fuisse sanæ mentis, virtualiter enim affirmat, testatorem fuisse dementem. Siquidem Reus affirmativè excipiendo fit Actor, *l. 1. ff. de except. l. 19. cit.* 2. Si pro Actore stet præsumptio Juris, uti pro Parocho decimas in sua parochia sitas prætendente, vel possessio. per *c. 3. de Procurat. c. 2. de restit. spol. in 6. c. 65. de R. Fin 6.* quia talis præsumptio, aut possessio, rejicit onus probandi in Adversarium, 3. Si Reus ipse, fiduciâ sui juris, in se suspiciat onus probandi. *l. 14. ff. h. t.* quo tamen casu, si Reus deficeret in probatione, tamen absolvendus esset, si Actor non satis probaret intentionem suam. 4. Si Judex justa de causa onus probandi transferat ab Actore in Reum. *c. fin. & l. 38. ff. de Jurejur.* 5. Si Actor esset privilegiatus, ut pupil-

lus, mulier, agricola, miles, qui censentur rerum forensium & Jurium imperiti; si enim assererent, se solvisse indebitum, Reus id negans probare deberet, fuisse debitum. *l. 25. §. 1. ff. h. t.* Sic Civitas vel Ecclesia, licet fateatur mutuum, non tenetur solvere, nisi Creditor probaverit, illud esse versum in utilitatem Civitatis vel Ecclesie. *c. 1. de depos. c. 2. de solut.* Denique 6. Si instituat Judicium divisorium, vel commune, vel duplex, uti *finium regundorum, communi dividendo, familia herciscunda, interdictum retinenda possessionis*, uterque litigans probare debet suam intentionem; quia uterque simul est Actor & Reus *c. 3. h. t. §. 4. Inst. de Interdictis.*

¶ Quæres, an negans nunquam teneatur probare, aut negativa propositio nunquam possit probari? R. Purè & simpliciter negans, v. g. se mutuum accepisse, se occidisse &c. nunquam tenetur probare, imò talis negativa *facti pura* nec directè nec indirectè probari potest; *cum per rerum naturam factum negantis probatio nulla sit. l. 23. C. h. t.* intellige per testes, instrumenta &c. nam per confessionem vel per juramentum negantis utique probari potest. R. 2. negativa *facti* non pura, sed *pragnans*, quæ nempe virtualiter in se continet affirmativam, ut si neges te sponte renuntiâsse beneficio, vel *vestita* circumstantiis loci, temporis, personæ &c. directè quidem probari non potest, quia non entis nullæ sunt qualitates, potest tamen indirectè, & si negans in ea fundet suam intentionem, probari debet. Idem est de negativa *Juris*, qua negatur aliquid de Jure fieri potuisse, v. g. Titium initiari Ordinibus, testamentum legiti-

timè

timè esse factum &c. & de negativa *qualitatis*, quæ naturaliter & communiter inesse censetur, v. g. Titium esse legitimè natum, esse potentem ad generandum &c. Ratio est, quia in his casibus negans virtualiter aliquid affirmat, v. g. te coactum esse ad renuntiandum beneficio, tempore commissi homicidii te fuisse alibi, exstare legem, propter quam Titius validè ordinari, vel testamentum validè non potuerit conficere, Titium fuisse natum extra legitimum Matrimonium: dein quilibet tenetur probare id, in quo fundat suam intentionem.

Dico 3. *Ocularis inspectio*, ritè facta, ordinariè est validissima probatio, inducens rei evidentiam, Communis DD. ex l. 8. ff. *finium reg.* Dixi. *ritè facta*, nempe vel per ipsum Judicem, vel per deputatos ab ipso Commissarios; utiliter etiam adhibitis testibus, maximè rerum peritis, qui videntur necessariò adhibendi, ubi veritas per inspectionem haberi nequit, nisi per artis peritos, ut si vulnus inspiciendum, an sit lethale; qui testes, & rerum periti, nisi per se sint jurati, sub juramento interrogandi sunt, quid sentiant: item convenit citari ad illam Partes litigantes. Subinde, ubi nempe non suppetunt aliæ probationes, necessaria est, uti si controversia est circa limites agrorum, in novi operis nuntiatione, in cautione damni infecti, ut si caveri petas tibi de damno, quod metuis ex vicini domo ruinosa, iste autem neget esse ruinosam; item si contingat vulneratio; tunc enim Judex statim debet curare, ut per Medicos & Chirurgos fiat inspectio vulneris.

Dico 4. *Fama*, prout hic sumitur, & species 7

Ee 4

pro-

probationis est, definitur esse *communis hominum alicujus loci de aliqua re sermo, ex sola quidem suspicione, certo tamen auctore, proveniens*. Differt à *Rumore*, quòd fama ortum habeat à certis authoribus, qui dixerunt, se vidisse, vel interfuisse, atque insuper quod tota vicinia, vel major pars communitatis (intellige non absolute semper, sed saltem respectivè major, h. e. respectu eorum, qui scire poterant, & ad quos spectabat scire, v. g. major pars peritorum alicujus artis, si quaratur de facto ad talem artem spectante) aliquid asserat; quare & *vox populi* dicitur: econtra quòd *Rumor* non habeat certos auctores, & minoris partis de communitate vox sit, ac tantum *particularis sermo ex sola suspicione, & incerto auctore proveniens*, adeoque temeraria *vulgi vox*.

8 Dico §. Fama, si fuerit constans & uniformis, ortum habens à personis dignis, item si legitime fuerit probata, in causis Civilibus plerumque probat semiplenè, non plenè. Ita communis apud Mascardum *m. concl. 754. de Probat.* Fundatur in *c. 27. de testib. l. 3. §. 2. ff. eod.* In Criminalibus (idem ferè est in Civilibus arduis) in ordine ad pœnam ordinariàm nec semiplenè probat, ut habet communis; quamvis sufficiat ad inquisitionem specialem, & ad incarcerandum diffamatam, si de fuga suspectus sit, item, si vehemens sit aut aliis adimniculis adjuta, ad torturam. Carpzov. *in Pract. Crim. p. 3. q. 120 n. 27.* In Civilibus subinde etiam plenè probat, uti in rebus modicis, in factis antiquis, memoriam hominum excedentibus. per *c. 13. h. t.* ac in aliis, quæ sunt difficilis probationis, & aliunde non obtinibilis, item quando agitur
de

de vitando peccato, aut quando cum fama concurrunt alia adminicula. per c. 11. de Præsumpt. Vid. Masc. concl. 754. cit. ubi affert 32. tales casus. Rumor minùs probat, & ferè suspicionem tantùm, & levem præsumptionem inducit. Sed quando censetur fama legitimè probata? R. Si producat Instrumentum authenticum super fama erectum: vel testes saltem duo, omni exceptione majores, qui juratò testantur, se audivisse ita dici à majori parte communitatis, & saltem duas personas nominatim exprimunt, à quibus audiverint, asserentibus se vidisse, aut alia indicia rei adducentibus. Masc. conclus. 750. 751. allegans alios. Ex quo apparet, profus difficilem esse probationem famæ.

TITULUS XX.

De Testibus & Attestationibus.

SUMMARIUM.

1. *Testes, & Attestationes quid sint.*
2. *Quinam possint esse testes, & qui non.*
3. *Testes alioquin inhabiles quandoque admittuntur.*
4. *Quomodo produci, & recipi debeant testes. Ubi de Articulis, interrogatoriis, & Examine testium.*
5. *Præter testes etiam citari debent Partes.*
6. *Testes, antequam examinentur, debent jurare regulariter.*
7. *Super quibus sint examinandi.*
8. *Quomodo debeant testificari.*

Ee §

9. Quar-